

การเลือกตั้งประธานาธิบดีสหรัฐอเมริกา

🕒 นำเสนอเมื่อ 4 พ.ย. 2551

การเลือกตั้งประธานาธิบดีสหรัฐอเมริกา (United States presidential election)

เข้าใจการเลือกตั้งประธานาธิบดีสหรัฐอเมริกาอย่างง่าย

ระบบการเลือกตั้งประธานาธิบดีของสหรัฐอเมริกานั้น มีขั้นตอนที่ยุ่งยากพอสมควร แม้แต่ชาวอเมริกันเองบางคนก็ยุ่งๆ อยู่เหมือนกัน เมื่อถูกขอให้อธิบายระบบการเลือกตั้งประธานาธิบดีของเขา แต่ที่แน่ๆ ก็คือ คนทุกอาชีพ (ที่สุจริต) มีโอกาสได้เป็นประธานาธิบดี อาทิเช่น

นายแบบ-เจอร์ราร์ด ฟอร์ด คนเก็บขยะ-ลินดอน จอห์นสัน นักธรณีวิทยา-เฮอริเบิร์ต ฮูเวอร์ คนงานบนเรือเฟอร์รี-เจมส์ การ์ฟิลด์ นักสำรวจ-จอร์จ วอชิงตัน นักแสดง-โรนัลด์ เรแกน และแมกกระทั่งชาวไร่ชาวนา เช่น มิลเลอร์ ฟิลมอร์ อับราฮัม ลินคอล์น ยูเลียส เอส แกรนท์ เบนจามิน แฮร์ริส นอร์แมน ฮาร์ดิง แคลวิน คูลิจิจ แฮร์รี ทรูแมน และจิมมี่ คาร์เตอร์ ก็มีโอกาสดำรงตำแหน่งประธานาธิบดีด้วยเช่นกัน

คุณสมบัติของผู้สมัครประธานาธิบดี

รัฐธรรมนูญกำหนดไว้ว่า ต้องอายุ 35 ปีขึ้นไป ได้รับสัญชาติอเมริกันโดยกำเนิด (โรบินฮูดหรือผู้อพยพที่ได้สัญชาติอเมริกันภายหลัง เช่น ผู่วาซ อาร์โนลด์ ชวาร์เซเนกเกอร์นั้นหมดสิทธิ์) อาศัยอยู่ในสหรัฐอเมริกามาไม่น้อยกว่า 14 ปี ไม่เคยเป็นประธานาธิบดีมาแล้ว 2 สมัย ฯลฯ

ขั้นตอนการหยั่งเสียง ปัจจุบันมี 3 วิธี คือ

- 1) อาจได้จากวิธีการแบบ primary ซึ่งหมายถึง การจัดการเลือกตั้งขั้นต้นขึ้นในมลรัฐ
- 2) แบบ caucus คือ การประชุมกลุ่มย่อยของสมาชิกพรรคในแต่ละระดับ ตั้งแต่หน่วยเล็กสุดขึ้นมา เพื่อเสนอความคิดเห็น
- 3) แบบ state-convention ที่หมายถึง การประชุมใหญ่ของพรรคในระดับมลรัฐ เพื่อคัดเลือกผู้ที่ได้รับคะแนนนิยมสูงสุดเป็นตัวแทนพรรค

จาก 1 ใน 3 วิธีข้างต้น จะทำให้ได้ผู้แทน หรือที่เรียกว่า delegates จำนวนหนึ่ง เพื่อเข้าสู่กระบวนการเลือก จากที่ประชุมใหญ่ของพรรค (National Convention) ให้เหลือตัวแทนพรรคเพียงคนเดียว ถ้าสามารถเลือกผู้แข่งขันได้ในครั้งแรกของการประชุมพรรค จะเรียกว่า first ballot victory

การลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง

ตามรัฐธรรมนูญกำหนดให้ "วันอังคารหลังวันจันทร์แรกของเดือนพฤศจิกายนของปีที่มีการเลือกตั้ง" เป็นวันลงคะแนนเสียงสำหรับผู้ที่โผล่มาโผล่ไปแล้วในเขตเลือกตั้งของตน ซึ่งครั้งนี้ตรงกับวันอังคารที่ 4 พฤศจิกายน 2551 โดยคุณสมบัติเบื้องต้นของผู้มีสิทธิเลือกตั้งก็คือ มีอายุครบ 18 ปีบริบูรณ์ขึ้นไป มีสัญชาติอเมริกัน มีภูมิลำเนาอยู่ในเขตเลือกตั้งนั้นๆ ฯลฯ

ผลการเลือกตั้ง

จะมี 2 แบบ เรียกว่า popular vote กับ electoral vote เพราะการเลือกตั้งประธานาธิบดีสหรัฐอเมริกาไม่ใช่การเลือกตั้งโดยตรง แต่ประชาชนจะไปเลือกผู้แทนของเขา (popular vote) เพื่อไปเลือกตั้งประธานาธิบดี (electoral vote) อีกทีหนึ่ง การเลือกตั้งประธานาธิบดีสหรัฐอเมริกาจึงเป็นการเลือกตั้งโดยอ้อม คนที่ได้เป็นประธานาธิบดีจะต้องชนะในส่วนของ electoral vote โดยคณะผู้เลือกตั้ง (electoral college) จะมีจำนวนเท่ากับจำนวนผู้แทนราษฎรรวมกับจำนวนวุฒิสมาชิกในมลรัฐของตน ที่มีอยู่ในสภาองเกรสของสหรัฐอเมริกา

ประเด็นสำคัญที่ต้องเข้าใจเกี่ยวกับการเลือกตั้งที่ใช้คณะผู้เลือกตั้งนี้ คือ กติกาที่ว่า ผู้ชนะได้ไปทั้งหมด (winner-take-all) ซึ่งหมายความว่า ผู้สมัครที่ได้รับคะแนนเสียงส่วนมากจากประชาชนในมลรัฐ ก็จะได้คะแนนจากคณะผู้เลือกตั้งไปทั้งหมด ดังนั้น มลรัฐที่มีจำนวนคณะผู้เลือกตั้งมากๆ ก็จะเป็นเป้าหมายสำคัญของผู้สมัคร เช่น แคลิฟอร์เนีย (55) เท็กซัส (34) นิวยอร์ก (31) ฟลอริดา (27) เพนซิลวาเนีย (21) เป็นต้น

ซึ่งก็มีหลายครั้งที่คนชนะ popular vote แต่ไปแพ้ electoral vote ก็คือเป็นประธานาธิบดี เช่น แอนดรู แจ็กสัน แพตทอ จอห์น อัดัมส์, แซมมวล ทิลเดน แพตทอ รูเธอร์ฟอร์ด เฮย์ กริฟเวอร์ คลีฟแลนด์ แพตทอ เบนจามิน แฮร์ริสัน และล่าสุดก็คือ อัล กอร์ ผู้พิชิตรางวัลโนเบลสันติภาพ ก็แพตทอ จอร์จ บุช จนมีเรื่องมีราวไปถึงศาลสูง (supreme court) นั่นเอง

การรับตำแหน่ง

การรับตำแหน่งของประธานาธิบดีคนใหม่ จะรับตำแหน่งในวันที่ 20 มกราคมของปีถัดไป โดยประธานาธิบดีคนเก่าจะอยู่ในตำแหน่งจนถึงเที่ยงวันของวันที่ 20 มกราคม

การสืบทอดตำแหน่งประธานาธิบดี

ในกรณีที่ประธานาธิบดีได้ขึ้นดำรงตำแหน่งไปแล้ว แต่ต่อมาถูกกล่าวโทษ (impeachment) หรือตาย ผู้ที่จะสืบทอดตำแหน่งต่อจากประธานาธิบดีจนหมดสมัย โดยไม่ต้องเลือกตั้งใหม่ คือ รองประธานาธิบดี ประธานสภาผู้แทนราษฎร ประธานวุฒิสภา รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยตามลำดับ

ที่กล่าวมาพอสังเขปนี้คงพอทำความเข้าใจในเบื้องต้นของการเลือกตั้งประธานาธิบดีสหรัฐอเมริกาได้บ้าง อย่างน้อยก็สามารถติดตามข่าวสารการเลือกตั้งได้อย่างมีรสชาติไปจนถึงปลายปีนี้นะครับ

ที่มา มองมุมใหม่ : ชำนาญ จันทร์เรือง กรุงเทพธุรกิจ วันอังคารที่ 15 มกราคม พ.ศ. 2551

<http://www.nidambe11.net/ekonomiz/2008q1/2008january16p1.htm>